

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

21

Αδελφωμένοι την Κυριακή στην εκκλησία

Την Κυριακή οι καμπάνες χτυπούνε και μας προσκαλούν στη Θεία Λειτουργία. Μας καλούν στο σπίτι του Θεού, στην εκκλησία. Εκεί μας περιμένει ο Χριστός που έρχεται ανάμεσά μας, χωρίς εμείς να τον βλέπουμε. Μπορούμε όμως να αισθανθούμε το ζεστό του άγγιγμα στην καρδιά και στην ψυχή μας. Μας περιμένουν ακόμη οι άγγελοι, οι Άγιοι, η Παναγία μας και όλοι όσοι αγαπούμε και δεν είναι κοντά μας. Ο χώρος της εκκλησίας, οι εικόνες, το φως των κεριών, οι αρμονικές ψαλμωδίες μάς βοηθούν να συγκεντρώσουμε τη σκέψη μας για να προσευχηθούμε μαζί με τους άλλους χριστιανούς και το πιο σημαντικό απ' όλα, να κοινωνήσουμε.

Στον **οίκο** του Θεού συμπεριφερόμαστε με σεβασμό. Καταλαβαίνουμε πως η εκκλησία είναι ένας ιερός χώρος μέσα στον οποίο θα πάρουμε την ευλογία του Θεού, για να συνεχίσουμε την πορεία μας στη ζωή. Ακούμε το Ευαγγέλιο, ψέλνουμε ύμνους και δείχνουμε την αγάπη μας σε όλους.

Την Κυριακή στην εκκλησία γινόμαστε όλοι μια μεγάλη συντροφιά, μια κοινωνία αγάπης που ευχαριστεί και **δοξολογεί** το Θεό.

*Στο σπίτι
του Θεού*

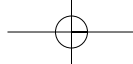
*Μια κοινωνία
αγάπης*

Μαθαίνω τις λέξεις

οίκος: Σπίτι.

δοξολογεί (δοξολογώ): Υμνεί.

Συζήτηση μέσα στην τάξη

Την Κυριακή στην εκκλησία ο Χριστός είναι κοντά μας. Πόσο δύσκολο είναι να αποχωριστούμε όμως το ζεστό μας κρεβάτι, για να πάμε στην εκκλησία; Συζητάμε με τους συμμαθητές μας για ποιους λόγους θα προτιμήσουμε το πρωινό κυριακάτικο ξύπνημα αντί του πρωινού ύπνου.

Στην εκκλησία ακούμε αυτούς τους στίχους.

Αντιστοιχίζουμε το κείμενο με την απόδοση στη νεοελληνική γλώσσα που του ταιριάζει. Γράφουμε τη φράση εκεί που πρέπει:

Ύμνοῦμεν σε, εὐλογοῦμεν σε, προσκυνοῦμεν σε, δοξολογοῦμεν σε, εὐχαριστοῦμεν σοι διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν.

.....
.....
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

.....
Κύριε ἐλέησον.

.....
Σοφία, ὀρθοί.

.....
Δεῦτε προσκυνήσωμεν και προσπέσωμεν Χριστῷ.

Εσένα υμνούμε, ευλογούμε, προσκυνούμε, δοξολογούμε, εσένα ευχαριστούμε για τη μεγάλη σου δόξα.

Με ειρήνη τον Κύριο ας τον παρακαλέσουμε.

Κύριε, ελέησέ μας.

Το Ευαγγέλιο είναι σοφία κι εμείς ὀρθοί ακούμε.

Ελάτε να προσκυνήσουμε και να θερμοπαρακαλέσουμε το Χριστό.

Στην εκκλησία μαζί με τους συμμαθητές μου

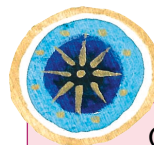
Οργανώνουμε έναν εκκλησιασμό με την τάξη μας. Κανονίζουμε με τους δασκάλους μας και τον ιερέα την ημέρα, την ώρα και την εκκλησία στην οποία θα λειτουργηθούμε. Γράφουμε στο ημερολόγιό μας τι άλλο προσέχουμε:

1. Δεν παίρνουμε πρωινό, για να κοινωνήσουμε.
2. Ανάβουμε κεράκι.
3. Κάνουμε το σταυρό μας και προσευχόμαστε στις εικόνες.
4. ....
5. ....
6. ....

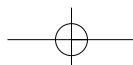
Με λίγα λόγια

- ✓ Ο ιερός ναός είναι ο χώρος εκείνος όπου οι χριστιανοί έρχονται πιο κοντά στο Θεό αλλά και μεταξύ τους.
- ✓ Εκεί ο Χριστός, οι άγγελοι, οι Άγιοι, η Παναγία, όλη η γη και ο ουρανός, έρχονται να μας συναντήσουν.

Με μία φράση

Ο εκκλησιασμός δυναμώνει την πίστη μας και ενισχύει την πορεία μας στη ζωή.

Με λένε Γιάννη, μα όλοι κυρ Γιάγκο με φωνάζουν και με ξέρουν. Γεννήθηκα και ζω στη Χίο. Οι γονείς μου ήταν απλοί και καλοσυνάτοι άνθρωποι.

*Ένας ενοριακός
επίτροπος αφηγείται*

Είχαν έρθει στο νησί πρόσφυγες* από τη Μικρασία με μόνη περιουσία την πίστη στο Θεό. Μ' αυτή την πίστη στην καρδιά μεγάλωσα κι εγώ. Θυμάμαι τώρα και δακρύζω, που μικρός ακόμη έτρεχα στην εκκλησία, για να βοηθάω τον παπά της ενορίας μας. Εκείνος μου χαμογελούσε με καλοσύνη και συνέχιζε τη λειτουργία. Ένιωθα έτσι την αγάπη του αλλά και την αγάπη του Θεού μέσα μου.

Καθώς μεγάλωνα, δε σταμάτησα να βρίσκομαι και να προσφέρω στην εκκλησία και στην ενορία. Μικρότερος βοηθούσα στη λειτουργία σαν παπαδάκι. Κρατούσα τη λαμπάδα ή το **εξαπτέρυγο**. Σιγά σιγά, καθώς μάθαινα τους ύμνους της Εκκλησίας μας, έψελνα μαζί με τους **ψάλτες**. Στην αρχή δειλά και με δισταγμό μήπως και κάνω καμιά παραφωνία. Όμως κατόπι με σιγουριά αλλά και ταπείνωση.

Σήμερα δεν είμαι μόνο ψάλτης στο ναό της ενορίας που μεγάλωσα. Είμαι και **επίτροπος**. Φροντίζω δηλαδή να λειτουργεί ο ναός σωστά, να είναι καθαρός και να υπάρχει τάξη μέσα σ' αυτόν. Νιώθω πως είμαι ένα κομμάτι αυτού του ναού, του Αγίου Πα-

* πρόσφυγες: Άνθρωποι που υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους, γιατί κινδυνεύει η ζωή τους.

ντελεήμονα και ο Άγιος από ψηλά με βλέπει και με βοηθά στο έργο μου. Πόσες χαρές και πόσες λύπες έζησα εδώ μέσα! Γάμους και βαφτίσια που δε θα ξεχάσω ποτέ. Αλλά και στερνούς* αποχωρισμούς έζησα. Μέσα στη ζωή κι αυτοί, αφήνουν στην καρδιά μας τα σημάδια τους. Και μες στη λύπη, πάλι η χαρά. Το λαμπρό πανηγύρι του ναού μας στις 27 του Ιούλη έρχεται, για να μας θυμίσει πως ο Άγιος είναι κοντά μας κι εμείς ενωμένοι κι αγαπημένοι τον τιμούμε.

Κι όσο τα χρόνια περνούν τόσο πιο πολύ χαιρόμαι που έζησα μια τέτοια ζωή. Θυμάμαι ακόμη το χαμόγελο του παπά και χαιρόμαι που βλέπω τα παιδιά να τρέχουν στο ναό και να βοηθάνε.

Μαθαίνω τις λέξεις

εξαπτέρυγο: Μεταλλικός δίσκος που εικονίζει αγγέλους με έξι φτερούγες και στηρίζεται πάνω σε κοντάρι.

ψάλτες: Εκείνοι που ψάλλουν ύμνους στην εκκλησία.

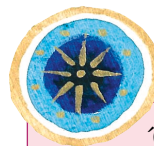
επίτροπος: Ο άνθρωπος που φροντίζει για τη σωστή λειτουργία του ναού της ενορίας του.

Ένα αγόρι στο ναό

Παλαιότερα (μικρό παιδί)	Σήμερα (παπαδάκι)	Στο μέλλον (μεγάλος)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Πήγαινα στην εκκλησία και δεν καταλάβαινα πολλά πράγματα. 2. Παρατηρούσα τι γινόταν στο ναό. 3. Κρατούσα το καλάθι με το αντίδωρο. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάβω το θυμιατό και το δίνω στον ιερέα. 2. Κρατάω τα εξαπτέρυγα. 3. Κρατάω το άγιο μανδήλιο, για να κοινωνήσουν οι πιστοί. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μπορώ να γίνω ψάλτης. 2. Μπορώ να γίνω επίτροπος. 3. Συμμετέχω στη Θεία Λειτουργία με την προσευχή μου.

- ✓ Η συμμετοχή μας στην ενορία είναι σημαντική, πρώτα με την προσευχή.
- ✓ Μέσα στην εκκλησία μπορούν να βοηθούν και τα παιδιά για την καλή λειτουργία του ναού.

Με μία φράση

Όλοι οι πιστοί μπορούν να συμμετέχουν με την προσευχή και την προσωπική προσφορά στην τέλεση της Θείας Λειτουργίας.

* στερνός: Τελευταίος (εννοεί τον τελευταίο αποχωρισμό, όταν κάποιος πεθαίνει, δηλαδή την κηδεία).

23

Εκδρομή στο εξωκλήσι

Πολλές φορές καθώς ταξιδεύουμε σε διάφορα μέρη της πατρίδας μας, την προσοχή μας τραβούν τα μικρά **ξωκλήσια**. Τα συναντάμε σκαρφαλωμένα στα πιο **δύσβατα** βουνά, σε κρυφά μονοπάτια, στις άκρες των βράχων της θάλασσας. Καμιά φορά **αγναντεύουν** το πέλαγος ή παίζουνε κρυφτό με τις φυλλωσιές των δέντρων. Άλλοτε πάλι στέκονται μόνα τους στα πιο ψηλά σημεία της διαδρομής μας, για να μας χαιρετίσουν και να μας συντροφέψουν στο μακρύ μας ταξίδι.

Πάντα με το σταυρό στην κορφή τους, λες και θέλουν να ενώσουν τον ουρανό με τη γη. Μας δείχνουν πως ο Χριστός είναι κοντά μας κάθε στιγμή, ακόμη και στις πιο ερημικές γωνιές της πατρίδας μας.

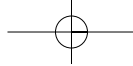
Φρεσκοβαμμένα και περιποιημένα περιμένουν τον κάθε πιστό να προσευχηθεί, ν' ανάψει το κεράκι του και να ξεκουραστεί. Τα ξωκλήσια μας λοιπόν μοιάζουν με τους φάρους της θάλασσας. Όπως οι φάροι δίνουν φως και δείχνουν το δρόμο της θάλασσας, έτσι και τα μικρά εκκλησάκια, μες στην ερημιά, δίνουν παρηγοριά και μας δείχνουν το δρόμο, για να συνεχίσουμε το ταξίδι της ζωής μας. Φέρνουν το Θεό κοντά μας και μας κάνουν πιο δυνατούς, δίνοντάς μας γαλήνη και ηρεμία, που τόσο πολύ έχουμε ανάγκη.

Μαθαίνω τις λέξεις

ξωκλήσια (ή εξωκλήσια): Τα ερημικά εκκλησάκια.

δύσβατα: Δύσκολο να τα φτάσουμε.

αγναντεύουν (αγναντεύω): Κοιτάζουν.

Διαβάζω και συζητώ στην τάξη

Διαβάζουμε το μικρό κείμενο και συζητάμε τις εντυπώσεις μας με τους συμμαθητές μας.

«και πάλι κίνησα να 'ρθω, Χριστέ μου, στην αυλή σου,
να σκύψω στα κατώφλια σου τα τρισαγαπημένα,
οπού με πόθο αχόρταγο το λαχταρεί η ψυχή μου»

Πάνω στο βράχο ήτανε χτισμένο το ξωκλήσι, που το μάζιζαν οι θύελλες και λικνιζόταν απ' το παντοτινά ταραγμένο και πολύβουο κύμα.

Η στέγη που 'φερνε ακόμη λίγα κεραμίδια και πλάκες, στηριζότανε πάνω σε ένα δοκάρι με πολλές ακτίνες από σκληρή καστανιά. Ο επισκέπτης είχε την επιθυμία να δρασκελίσει το κατώφλι, να μπει στο φτωχικό εκκλησάκι, ν' ανάψει το κεράκι του, να κάμει το σταυρό του και να ασπασθεί ευλαβικά την εικόνα της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας, της ζωγραφισμένης μ' ενωμένα τα μάγουλα με το πρόσωπο του θείκου βρέφους.

Κι ο ευσεβής προσκυνητής θα έβρισκε μεγάλη γλύκα και παρηγοριά απ' τις πίκρες του κόσμου, με το να βλέπει κατανυκτικά μονάχα το φτωχοκάντηλο να καίει μπροστά στην ωραία εικόνα...

«Η Γλυκοφιλούσα» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Απόσπασμα σε απόδοση στη νεοελληνική γλώσσα.

Γράφω με προσοχή ό,τι κάνει ο επισκέπτης

Στο παραπάνω απόσπασμα, ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης δείχνει πώς συμπεριφέρεται ο επισκέπτης, όταν μπαίνει στο μικρό ξωκλήσι.

1. ....
2. ....
3. ....

Συζητήσε στην τάξη για τα ξωκλήσια που έχεις επισκεφτεί

Συγκέντρωσε φωτογραφίες από ξωκλήσια που παρουσιάζονται σε διαφημιστικό υλικό τουριστικών γραφείων ή περιοδικών που υπάρχουν στο σπίτι σου. Φτιάξε στην τάξη ένα λεύκωμα με τις φωτογραφίες αυτές και συζητήστε τις δικές σας αναμνήσεις από τα ξωκλήσια που έχετε επισκεφτεί.

Στο μικρό ξωκλήσι σταματάμε,

- για να ξεκουραστούμε από την πεζοπορία στο βουνό.
- για να πιούμε νεράκι από την πηγή που συνήθως υπάρχει στην αυλή του.
- για να προσευχηθούμε.

Στο ξωκλήσι σταματάμε ακόμη, για να:

- .....
- .....
- .....
- .....

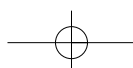
Με διγα λόγια

- ✓ Τα ξωκλήσια της πατρίδας μας είναι χτισμένα σε δύσβατα σημεία και σε ερημικές περιοχές.
- ✓ Τα ξωκλήσια φέρνουν τους πιστούς κοντά στο Θεό και δείχνουν το δρόμο στο ταξίδι της ζωής τους.

Με μία φράση

Τα ξωκλήσια δείχνουν σε όλους πως ο Θεός είναι κοντά μας κάθε στιγμή.

24

Επίσκεψη στο μοναστήρι

Στη χώρα μας υπάρχουν πολλά **μοναστήρια**. Εδώ η ζωή των μοναχών είναι αδερφική, όπως και στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες, τις Αγάπες. Έτσι αποτελούν παράδειγμα για τη ζωή όλων των χριστιανών. Συνδέονται με την ιστορία του τόπου που βρίσκονται, γιατί σε δύσκολους καιρούς οι άνθρωποι έβρισκαν εκεί καταφύγιο. Συχνά μέσα σ' αυτά λειτούργησαν νοσοκομεία και σχολεία.

Με τα χρόνια έχουν συγκεντρωθεί στα μοναστήρια πολλά **κειμήλια**. Εικόνες απαράμιλλης τέχνης, παλαιά χειρόγραφα, ξυλόγλυπτα, βιβλία. Υπάρχουν επίσης πολύτιμα αφιερώματα, δώρα αρχόντων, βασιλέων αλλά και απλών ανθρώπων. Αυτά δείχνουν μέχρι σήμερα την ευγνωμοσύνη των ανθρώπων για τη βοήθεια που έλαβαν από το μοναστήρι και τους Αγίους σε δύσκολες στιγμές.

Ιστορία, ζωή και τέχνη στα μοναστήρια

Η λατρεία στα μοναστήρια

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι στα μοναστήρια καθημερινά τελείται η Θεία Λειτουργία και οι Ακολουθίες, που ενώνουν τους μοναχούς στον κυριότερο σκοπό τους: να προσεύχονται για το καλό όλου του κόσμου.

Σήμερα πολλοί προσκυνητές έρχονται στα μοναστήρια, όχι μόνο για να θαυμάσουν τη σπουδαία τέχνη, αλλά και για να **εκκλησιαστούν** και ν' ασπαστούν τα **λείψανα** των Αγίων και τις εικόνες. Επιπλέον, για να ζήσουν λίγο την κοινωνία της αγάπης και να φύγουν με τη χάρη του Θεού να τους συνοδεύει στον αγώνα τους μέσα στον κόσμο.

Μαθαίνω τις λέξεις

μοναστήρια: Πολλά κτίρια ενωμένα μεταξύ τους με κέντρο το ναό (καθολικό όπως λέγεται), όπου εκεί ζουν οι μοναχοί.

κειμήλια: Αντικείμενα με μεγάλη ιστορική, καλλιτεχνική και πολιτιστική αξία.

εκκλησιαστούν (εκκλησιάζομαι): Συμμετέχουν στη Θεία Λειτουργία και άλλες Ακολουθίες.

λείψανα: Τα οστά ή το σώμα Αγίου ή Μάρτυρα.

Το περιβόλι της Παναγίας

Έτσι ονομάζεται αλλιώς το Άγιο Όρος*. Εκεί ζουν μόνο ορθόδοξοι** μοναχοί από διαφορετικές χώρες σε είκοσι μοναστήρια, εδώ και έντεκα αιώνες. Προστάτιδά τους είναι η Παναγία.

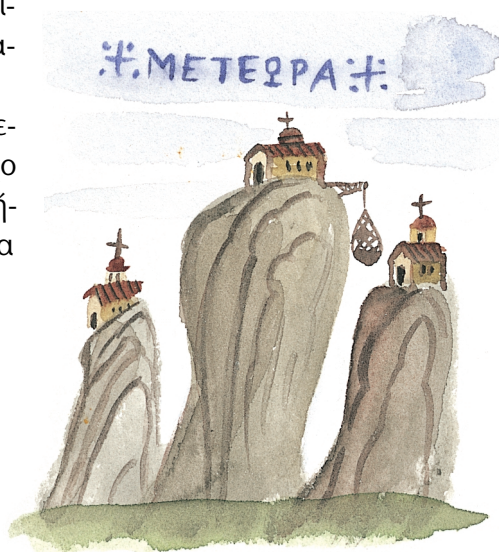
Ο προσκυνητής θα φθάσει εδώ με το καραβάκι, αφού πρώτα πάρει άδεια, και θα πάει σε όποιο μοναστήρι θέλει. Εκεί θα τον κεράσουν στο αρχονταρίκι*** του μοναστηριού. Μετά θα του δώσουν δωμάτιο για να μείνει και θα ακολουθήσει τη ζωή του μοναστηριού.

Τα μοναστήρια των Μετεώρων

Στο βορειοδυτικό άκρο της Θεσσαλίας οι πέτρινοι γίγαντες των Μετεώρων, σιωπηλοί και ακίνητοι, προκαλούν το δέος και το θαυμασμό.

Εκεί βρήκαν καταφύγιο πριν από δέκα αιώνες και περισσότερο οι πρώτοι μοναχοί που αναζητούσαν ήσυχο τόπο για προσευχή. Σαν τους αετούς ζούσαν στα σπήλαια των βράχων και προσεύχονταν διαρκώς. Αργότερα πολλοί απ' αυτούς έκτισαν μοναστήρια για να μένουν όλοι μαζί. Η προσφορά τους ήταν μεγάλη στα χρόνια της σκλαβιάς. Ληλατήθηκαν από τους κατακτητές και πολλοί μοναχοί μαρτύρησαν.

Σήμερα λειτουργούν έξι μοναστήρια. Οι προσκυνητές θαυμάζουν τα κειμήλια και ωφελούνται πολύ από το κατανυκτικό**** περιβάλλον.

* Άγιο Όρος: Το βουνό Άθωνας στην άκρη της ανατολικής χερσονήσου της Χαλκιδικής.

** ορθόδοξοι: Οι πιστοί που ανήκουν στην ανατολική χριστιανική Εκκλησία και έχουν την ορθή (σωστή) πίστη.

*** αρχονταρίκι: Αίθουσα που υποδέχονται τους επισκέπτες στα μοναστήρια.

**** κατανυκτικό: Περιβάλλον που σε συγκινεί, που συγκεντρώνεσαι στον εαυτό σου κι έτσι προσεύχεσαι καλύτερα.

Τα μοναστήρια του τόπου μου

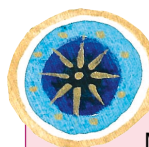
α) Συγκεντρώνουμε πληροφορίες και άλλο υλικό (π.χ. φωτογραφίες) για τα μοναστήρια που βρίσκονται κοντά στον τόπο μας και τα παρουσιάζουμε στην τάξη.

β) Συγκεντρώνουμε πληροφορίες και άλλο υλικό (π.χ. φωτογραφίες) για τα μοναστήρια που συνδέονται ιδιαίτερα με την ιστορία της χώρας μας. Τέτοια είναι: η Αγία Λαύρα και το Μέγα Σπήλαιο στην Πελοπόννησο, του Νταού στην Πεντέλη, το μοναστήρι του Προυσού στην Ευρυτανία, τα μοναστήρια του νησιού των Ιωαννίνων, του Τιμίου Προδρόμου στις Σέρρες, το Αρκάδι στην Κρήτη και πολλά άλλα.

Με δίγα λόγια

- ✓ Στα μοναστήρια η ζωή των μοναχών είναι αδερφική, όπως και στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες, τις Αγάπες.
- ✓ Οι προσκυνητές στα μοναστήρια θαυμάζουν τα λαμπρά κειμήλια και ωφελούνται από τις Ακολουθίες και τη Θεία Λειτουργία.
- ✓ Ξακουστά μοναστήρια στη χώρα μας είναι των Μετεώρων και του Αγίου Όρους.

Με μία φράση

Με την επίσκεψή μας στα μοναστήρια, γνωρίζουμε την ιστορία του τόπου μας και παίρνουμε δύναμη για τον αγώνα μας μέσα στη ζωή.